

نقش انقلاب اسلامی در هویت‌یابی زن

چکیده

نوشتار حاضر با بهره‌گیری از اطلاعات و آمار موجود ضمن مراجعه به دیدگاه کارشناسان و صاحب‌نظران، در صدد تبیین نقش انقلاب اسلامی در شخصیت‌یابی و کرامت زن است. هویت‌یابی زنان، از مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی است. جایگاه زن قبل از انقلاب با جایگاه زن بعد از انقلاب بسیار متفاوت است؛ در پیروزی شکوهمند انقلاب، زنان ثابت کردند که، یک زن مسلمان در سایه ایمان و آگاهی و به دور از منجلاب فساد که دنیای غرب و عصر ستمشاهی برای او تدارک دیده بودند، می‌تواند نقش اساسی در تحولات تاریخی و جهانی ایفا کند. حضور زنان در عرصه سیاسی و اجتماعی، علمی، فرهنگی از برکات انقلاب اسلامی است.

کلیدواژه: انقلاب اسلامی، شخصیت‌یابی زن، کرامت زن، فعالیت‌های سیاسی زنان، فعالیت‌های اجتماعی زنان، فعالیت‌های علمی زنان، حجاب.

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، یکی از رخدادهای بزرگ جهان معاصر است؛

پدیده‌ای که صاحبان اندیشه غربی، به دلیل تأثیرگذاری در معادلات جهانی و دستاوردهای آن، نمی‌توانستند از آن چشم‌پوشند. یکی از دستاوردهای انقلاب، هویت‌یابی زنان است؛ همان‌زمانی که قبل از انقلاب، غربی‌ها با شعارهایی همچون زن‌گرایی (فمینیسم) هویت آنان را زیر سؤال بردند. رژیم پهلوی نیز به عنوان عروسک‌گردان این سناریو نقش ایفا می‌کرد؛ در حالی که انقلاب اسلامی جایگاه و نقشی مهم برای زنان در نظر گرفت. زنان در جمهوری اسلامی توانمندی‌های خود را در عرصه‌های مختلف اجتماع به اثبات می‌رسانند.

۱- هویت‌یابی زن

پیش از انقلاب اسلامی، حکومت به بهانه تجددگرایی، نسبت به زنان و دختران، دیدگاه ابزاری، مادی و لذت‌جویی جنسی داشت. پروین غفاری^۱ می‌گوید: «در تهران آن روزگار شایع بود که برای شب‌های تنهایی او (شاه) دختران زیبایی را به دربار می‌برند. حتی نام دختری ایتالیایی به نام فرانچیسکا در لیست معشوقه‌های شاه بود».^۲ از این رو، امام خمینی علیه‌السلام فرمود: «شاه گفته است درک من از زن آن است که او باید زیبا و فریبا باشد. این شاه است که زن‌ها را به فساد می‌کشاند و آن‌ها را عروسک می‌خواهد بار بیاورد...».^۳ همچنین امام از آن روزگار چنین یاد می‌کند: «زن در دو... [برهه] مظلوم بود: یکی در جاهلیت عصر بعثت پیامبر اسلام و دیگر در جاهلیت دوره شاه...؛ شاه زن را از آن مقام

۱. معشوقه شاه.

۲. پایگاه جهان‌نیوز، بازخوانی پهلوی، پرونده دوم: «مفاسد اخلاق».

۳. صحیفه امام، ج ۳، ص ۴۷۲.

شرافت و عزت پایین کشید...، به مرتبهٔ یک حیوان».^۱ همچنین شاه هیچ‌یک از دختران ایران را در ابتدای جوانی لایق ازدواج نمی‌دانست؛ او ابتدا با شاهزادهٔ فوزیهٔ مصری ازدواج کرد و سپس تصمیم گرفت با دختر پادشاه ایتالیا ازدواج کند.^۲

اما انقلاب اسلامی زنان ایران را از جاهلیت مدرن، به جایگاه واقعی‌شان برگرداند، یعنی زن مانند مرد انسانی است که هیچ خللی در گوهر وجود او نیست: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى... إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ»^۳

بر این اساس، انقلاب به زن فهماند که اصالت، سلامت خانواده و نسل انسان، به عهدهٔ اوست و مادر بیش‌ترین سهم را در پرورش فرزند دارد: «از دامن زن مرد به معراج می‌رود. دامن زن محل تربیت بزرگ‌زنان و بزرگ‌مردان است»؛^۴ «زن انسان است؛ آن هم یک انسان بزرگ. زن مربی جامعه است».^۵

اگر فلاطن و سقراط بوده‌اند بزرگ

بزرگ بوده پرستار خردی ایشان

چه پهلوان و چه سالک، چه زاهد و چه فقیه

شدند یکسره شاگرد این دبیرستان

۱. همان، ج ۷، ص ۳۳۹.

۲. اردشیر زاهدی، *رازهای ناگفته* (خاطرات اردشیر زاهدی)، ص ۱۲۴-۱۲۵.

۳. سورهٔ حجرات، آیهٔ ۱۳؛ ر.ک: المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۸، ص ۳۲۶.

۴. *صحیفهٔ امام*، ج ۷، ص ۳۴۱.

۵. همان، ص ۳۳۹.

همیشه دختر امروز مادر فرداست

ز مادرسرست میسر، بزرگی پسران^۱

۲- تحول روحی و فکری

یکی از تحولاتی که در خصوص زنان رخ داد، تغییر نگرش به نقش و جایگاه زنان در اجتماع از طرف مجامع مذهبی بود. قبل از پیدایش نگرش جدید، نگاه غالب بر ضرورت خانه‌نشینی و انجام وظایف مربوط به خانه و خانه‌داری بود؛ از سوی دیگر، زن با توجه به رویکرد حکومت، از هویت اصلی دور و به قیدوبند فساد فکری کشیده شده بود. اما بعد از انقلاب، به دلیل شناخت جایگاه زن و آشنایی با معارف اسلامی، نگرش‌ها و معیارهای زنان تغییر کرد و آن‌ها دریافتند که زن در اسلام هویت و شخصیت الهی دارد؛ امام راحل علیه السلام فرمود: «یک تحول روحی، یک تحول فکری، با اراده مصمم. از بچه‌های کوچک تا مردهای بزرگ، از دختران کوچک تا خانم‌های بزرگ؛ همه اقشار، با هم قیام کردند»؛^۲ ایشان همچنین فرموده‌اند: «اگر این نهضت و انقلاب اسلامی هیچ نداشت، جز این تحولی که در بانوان و در جوانان ما پیدا شد، این یک امری بود که کافی بود برای کشور ما».^۳

امام نمونه خوبی را نقل می‌کند که حاکی از تحول زن ایرانی است: «این جانب در طول این جنگ صحنه‌هایی از مادران و خواهران و

۱. دیوان پروین اعتصامی، ص ۲۱۰.

۲. صحیفه امام، ج ۷، ص ۲۴۵

۳. همان ج ۱۴، ص ۱۹۷

همسران عزیز ازدست‌داده دیده‌ام که گمان ندارم در غیر این انقلاب نظیری داشته باشد؛ و آنچه برای من یک خاطره فراموش‌نشده است. با این که تمام صحنه‌ها چنین است - ازدواج یک دختر جوان با یک پاسدار عزیز است که در جنگ هر دو دست خود را از دست داده و از هر دو چشم آسیب دیده بود. آن دختر شجاع با روحی بزرگ و سرشار از صفا و صمیمیت گفت: «حال که نتوانستم به جبهه بروم، بگذار با این ازدواج، دین خود را به انقلاب و به دینم ادا کرده باشم عظمت روحانی این صحنه و ارزش انسانی و نغمه‌های الهی آنان را نویسندگان، شاعران، گویندگان، نقاشان، هنرپیشگان، عارفان، فیلسوفان، فقیهان و هر کس را که شماها فرض کنید، نمی‌توانند بیان و یا ترسیم کنند؛ و فداکاری و خداجویی و معنویت این دختر بزرگ را هیچ‌کس نمی‌تواند با معیارهای رایج ارزیابی کند».^۱

الف) نقش زن در اصلاح جامعه

متأسفانه زنان قبل از انقلاب در روند اصلاحی جامعه نقش پررنگ و گسترده‌ای نداشتند؛ زیرا رژیم پهلوی با دست‌اندازی به شعار آزادی زن، عملاً سیاست‌های خود را برای به ابتدال کشاندن زنان و تزلزل در بنیان خانواده‌ها پایه‌ریزی کرد و با اقداماتی که انجام داد، شأن والای انسانی زن را پایین کشید. این امر، زن را از اصلاح و هدایت جامعه غافل کرد؛ اما انقلاب اسلامی این رشد و بلوغ فکری را به وجود آورد که زن در اصلاح جامعه، تربیت فرزند و هدایت فرد، نقش بنیادی دارد: «زن‌ها

۱. همان، ج ۱۶، ص ۱۹۴.

مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می‌کنند. قرآن کریم انسان‌ساز است و وظیفه زن‌ها نیز انسان‌سازی است. اگر زن‌های انسان‌ساز از ملت‌ها گرفته بشود، ملت‌ها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد؛ «... صلاح و فساد یک جامعه، از صلاح و فساد زنان در آن جامعه سرچشمه می‌گیرد...»^۲؛ از این رو، امام علیه السلام زنان جوامع دیگر را به الگوپذیری از بانوان ایران سفارش کردند: «امید است که زنان سایر کشورهای اسلامی، از تحول معجزه‌آسایی که برای زنان ایران رخ داده، عبرت گرفته، جامعه خود را اصلاح نمایند».^۳

ب) پاسداری از کرامت زن

زن در آغاز پیدایش اسلام، به کرامت انسانی خویش دست یافت، و از حقوق و آزادی‌های حقیقی برخوردار شد. اسلام همه ستم‌ها و برخوردهای وحشیانه‌ای که در دوران جاهلیت نسبت به زنان صورت می‌گرفت، از بین برد و از کشتن فرزندان بر حذر داشت: «وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةً إِمْلَاقٍ»^۴ و فرزندان را از ترس فقر، نکشید!

متأسفانه رژیم پهلوی به بهانه نوگرایی و آزادی، ضربه بزرگی به حرمت و کرامت زن وارد کرد. رهبر معظم انقلاب فرمود: «بزرگ‌ترین ضربه و اهانت به کرامت زن را همین سیاست غربی انجام می‌دهد. در غرب، به خصوص در آمریکا و در شمال اروپا مراکز مهمی وجود دارد که اصلاً

۱. همان، ج ۶، ص ۳۰۰.

۲. همان، ج ۱۶، ص ۱۹۲.

۳. همان، ج ۱۴، ص ۳۱۷.

۴. سوره اسراء، آیه ۳۱.

بنای کارشان بر عرضه جنسی زن در مقابل مرد است؛ چه ضربه‌ای برای زن از این بالاتر؟ غرب در قضیه زن و خانواده، در یک گمراهی و ضلالت عمیقی به سر می‌برد.^۱

اما جایگاه زن در پرتو انقلاب اسلامی، احیا و کرامت انسانی اوست که به وی بازگردانده شد. در این نگاه، زن، ابزار نیست، بلکه مبدأ سعادت است. فتح قله‌های موفقیت و پیشرفت کشور به وی وابسته است. امام خطاب به زنان فرمود: «خداوند شما را با کرامت خلق کرده است...؛ آن‌ها که زن‌ها را می‌خواهند ملعبه مردان و ملعبه جوان‌های فاسد قرار بدهند، خیانتکارند؛ زن‌ها گمان نکنند که این مقام زن است که بزک‌کرده بیرون برود با سر باز و لخت! این عروسک‌بازی است نه زن».^۲

۳- حمایت از زنان

رژیم پهلوی وانمود می‌کرد که از زنان حمایت می‌کند؛ اما حقیقت این است که این حمایت برای اطرافیان و وابستگان حکومت صورت می‌گرفت و بانوان دیگر، از حقوق اولیه خود محروم بودند. بر این اساس، یکی از دستاوردهای انقلاب، حمایت از زنان در عرصه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی است. این حمایت‌ها در قانون اساسی، قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی و نیز مصوبه‌ها و آیین‌نامه‌های دولت پیش‌بینی شده است و در ابعاد مختلف رفاهی، ازدواج و طلاق، مهریه، حضانت فرزندان، حمایت دوران بارداری، دادگاه خانواده، نفقه، تساوی با مرد در برابر قانون، تجلی یافته است. در بند چهاردهم اصل

1. <http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=3249>

۲. صحیفه امام، ج ۶، ص ۳۰۱.

سوم قانون اساسی آمده است: «تأمین حقوق همه‌جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون است». بر اساس این بند، دولت موظف است حقوق همه‌جانبه زنان را نیز همانند مردان تأمین کند؛ چنان‌که در اصل ۲۱ قانون اساسی، بدان تصریح شده است. شهید مطهری فرمود: «... در غرب این تبلیغ زیاد شده است به طوری که برای آنان تبدیل به یک باور شده که زن در جامعه اسلامی از حقوق خویش محروم بوده و هست و زن‌ها عناصر ناراضی در میان مسلمانان هستند...؛ بنابراین در این انقلاب شرکت نخواهند کرد. ولی در عمل، زن‌ها نه تنها در این انقلاب شرکت کردند، بلکه اگر حضور آنان نبود، هیچ‌گاه انقلاب به ثمر نمی‌رسید».^۱

۴- زن در عرصه سیاسی و اجتماعی

الف) شناخت جایگاه زن

نزدیک به نیم قرن، زنان ایرانی از بستر رشد عقلانی و اجتماعی محروم شدند. هنر و ادبیات داستانی روزگار پهلوی‌ها، آینه‌ای شفاف از بهره‌گیری انحطاطی زنان از آزادی پوشش و روابط ناسالم جنسی به دست می‌دهد؛ از این رو، امام فرمود: «[شاه] زن را مثل یک عروسک درست کرد. در صورتی که زن یک انسان است و آن هم یک انسان بزرگ...؛ این پدر و پسر [پهلوی اول و دوم]، و خصوصاً این پسر آن قدر جنایت که به زن کردند، به مردان نکردند».^۲ اما با شکل‌گیری انقلاب اسلامی، این امکان

۱. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۲۴، ص ۲۸۸.

۲. همان، ۳۳۹.

برای زنان فراهم شد تا جایگاه فردی و اجتماعی خود را بهتر بشناسند و با استفاده از توانمندی‌ها و استعداد‌های خود، حضوری فعال در صحنه‌های مختلف داشته باشند. امروزه زنان در مشاغل مختلف نظیر پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی، پرستاری،... حضور دارند.^۱ اینک نه تنها زنان ایران، بلکه بانوان مسلمان در منطقه به‌ویژه مصر، لیبی، بحرین، تونس و یمن، همچون سمیه در مقابل دشمن سینه سپر کرده اند...؛ اینان با حضور پررنگ خود در تظاهرات ثابت کردند آنچه غریبان دربارهٔ انزوای زنان مسلمان می‌گویند، دروغی بیش نیست».^۲

ب) نقش زن در پیروزی انقلاب اسلامی

حضور زنان در انقلاب، پدیده‌ای بی‌سابقه نیست و در تاریخ دیگر جنبش‌های سیاسی و اعتراض‌آمیز ملت ایران نیز از شور و شعور زنان مسلمان ایرانی حکایت دارد. پس از فرمان تحریم تنباکو توسط میرزای شیرازی همسران ناصرالدین شاه به شکستن قلیان‌ها اقدام کردند؛ و در نهضت جنگل، زنان گیلان با کمک‌های مادی و معنوی خویش، مبارزان را یاری رساندند. در توطئهٔ کشف حجاب، تظاهرات زنان در مشهد و اعتراض به این وضع، هرگز از خاطره‌ها محو نمی‌شود. زنان ایرانی در تمام عرصه‌های زندگی حضور دارند و اعتقادات دینی آنان مانع از شرکت در فعالیت‌های اجتماعی نخواهد شد. امام خمینی فرمودند: «امروز زن‌های شیردل، طفل خود را در آغوش کشیده و به میدان مسلسل و تانک دژخیمان رژیم می‌روند. در کدام تاریخ چنین مردانگی و فداکاری از زنان

۱. پایگاه سازمان تبلیغات اسلامی، شناسه: ۱۹۵۲۸۶ <http://yon.ir/B4rx4>

۲. ماهنامهٔ پیام زن، ش ۲۴۳.

ثبت شده است.^۱ شهید مطهری نیز در این باره می‌نویسد: «رهبر انقلاب اسلامی ایران با تیزبینی و تیزهوشی خاص خود دریافته بودند که انقلاب اسلامی ایران، بدون شرکت بانوان به ثمر نخواهد رسید؛ از این رو، شرکت آنان را در مراسم انقلابی واجب و لازم شمردند.»^۲ رهبر معظم انقلاب نیز فرموده‌اند: «نقش زنان در انقلاب ثابت کرد که زن در سایه ایمان و آگاهی و به دور از فساد که دنیای غرب برای او درست کرده است، می‌تواند نقش اول را در تحولات تاریخی و جهانی ایفا کند.»^۳

ج) نقش زنان در انگیزه‌سازی مردان

امام خمینی انقلاب را وام‌دار زنان می‌شمارد؛ چراکه آنان سبب تقویت روحیه و انگیزه انقلابی مردان شدند. هر زنی که برای اعتراض به استبداد، از خانه بیرون می‌آمد، مادر یا همسر و خواهر و دختری بود که دیگر اعضای خانواده را به دنبال خود کشانیده بود. مشتهای گره‌کرده زنان ایرانی، پای مردان ایرانی را استوار می‌ساخت و گلوله‌های خودکامگان را بی‌ثمر. زنان همچنین در دوران ۸ سال دفاع مقدس نقشی برجسته داشتند و اثبات کردند که شخصیت زن در تبعیت از الگوهای غربی و مدگرایی نیست، بلکه چیزی که بر اعتبار و ارزش آن‌ها می‌افزاید، غیرت، فداکاری و آرمان‌های دینی است. امام فرمود: «بانوان عزیز ما اسباب این شدند که مردها هم جرأت و شجاعت پیدا کنند. ما مرهون زحمات شما خانم‌ها هستیم.»^۴ ایشان همچنین فرموده‌اند: «شما رهبران نهضت هستید. بانوان،

۱. صحیفه امام، ج ۳، ص ۵۱۲.

۲. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۳۷۰.

3. <http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2141>

۴. صحیفه امام، ج ۷، ص ۷.

رهبر نهضت ما هستند؛ ما دنباله آن‌ها هستیم. من شما را به رهبری قبول دارم و خدمتگزار شمایم»^۱.

د) حضور زن در انتخابات و مدیریت

مسلم است که رژیم پهلوی که برای مشارکت سیاسی عموم مردم ارزشی قائل نبود، به حقوق سیاسی زنان هم بی‌اعتنا بود و به همین سبب، مشارکت سیاسی زنان، هیچ‌گاه در دوران پهلوی تحقق نیافت. با این حال رژیم پهلوی تلاش داشت با اتخاذ برخی سیاست‌های تبلیغاتی، نه تنها خود را به حقوق سیاسی - اجتماعی زنان متعهد نشان دهد، بلکه چنین ادعا کند که با وجود مشکلات و مخالفت‌ها، در تلاش است گام‌هایی برای تحقق حقوق سیاسی - اجتماعی زنان بردارد. البته حضور برخی موارد زنان در عرصه سیاسی و اجتماعی به دلیل این بود که سازمان‌های بین‌المللی این مطالبه را داشتند، نه این که آن‌ها اعتقادی به حضور زنان داشته باشند.

انقلاب اسلامی آغاز فصلی نوین در مشارکت سیاسی بانوان به شمار می‌رود. انقلاب مشارکت سیاسی زنان را نه به مثابه یک حق بلکه به مثابه تکلیف اسلامی فراهم کرد. امام خمینی با ارائه الگوهای صدر اسلام، زنان را به حضور و مشارکت جدی در همه عرصه‌ها فراخواند؛^۲ از این رو، پس از انقلاب اسلامی شاهد مشارکت روزافزون زنان در عرصه‌های مختلف مانند نمایندگی مجلس، شرکت در انتخابات شوراها

۱. همان، ص ۱۳۲.

۲. صحیفه امام، ج ۱۱، ص ۲۵۴.

و شرکت در انتخابات خبرگان هستیم. دکتر پال اسپراکمن^۱ می‌گوید: «.. در سفرهایی که به ایران داشتیم، شاهد فعالیت‌های گسترده زنان ایرانی در جامعه بودم...؛ من معتقدم زنان ایرانی از مردان قوی‌ترند...»^۲.

۵- زن در عرصه‌های علمی

امروزه برای عموم زنان ایرانی هیچ ممنوعیتی در تحصیل وجود ندارد؛ زیرا زنان فهمیدند که می‌توانند از توانایی‌های علمی و هنری خود بیش‌ترین استفاده را داشته باشند؛ از این رو، درصد زیادی از کرسی‌های دانشگاهی را کسب کرده‌اند. بر اساس گزارش یونسکو در سال ۲۰۱۲، جمهوری اسلامی ایران جزو شش کشور برتر جهان از حیث دسترسی به برابری جنسیتی در امر آموزش است.^۳

الف) تعداد طلبه خواهر

یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی تربیت خواهران طلبه اعم از طلبه‌های خارجی و داخلی است. بر اساس گزارش مدیر سابق حوزه‌های علمیه خواهران «امروز حدود ۸۰ هزار طلبه خواهر در مدارس علمیه سراسر کشور مشغول تحصیل هستند؛ و ۳۹۴ مدرسه در مقطع سطح دو؛ ۵۴ مدرسه در مقطع سطح سه، در ۱۳ رشته؛ و سه مدرسه در مقطع سطح چهار است که به زودی به هفت مدرسه افزایش خواهد یافت»^۴.

۱. نویسنده و مترجم امریکایی.

2. <http://dari.irib.ir/radioislam/item/92036>

۳. همان.

۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۹۵/۱۰/۳۰ کد خبر ۵۷۸۵۹۱۵

<http://www.irna.ir/fa/News/8239347582393475>

ب) اعضای هیأت علمی

امروزه شاهد رشد ۱۷ برابری تعداد زنان هیأت علمی در دانشگاه‌ها نسبت به قبل از انقلاب اسلامی هستیم به گونه‌ای که در سال ۵۷، ۱/۴ درصد و در سال ۹۶، ۲۴ درصد از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها زن بوده‌اند.

ج) تدوین آثار

نکته مهم آن است که امروزه تعداد زیادی از کتاب‌های علمی و مقالات در سطح کشور توسط زنان نوشته یا ترجمه می‌شود. جمعیت زیادی از گزارشگران و نویسندگان مطبوعات و وسایل ارتباط جمعی را زنان تشکیل می‌دهند. در آموزش و پرورش نیز سطح علمی بانوان به حدی رسیده که در دبیرستان‌های دخترانه غالباً از دبیران زن برای آموزش استفاده می‌شود؛ و موفقیت دختران در کنکور نشان‌دهنده رشد کیفی و کمی بانوان در امر آموزش است.^۱

د) دانش‌آموزان دختر

امروزه تعداد دانش‌آموزان دختر از دو میلیون و ۷۷۷ هزار و ۷۲۴ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۶ میلیون و ۹۵۶ هزار و ۳۴ نفر در سال ۱۳۹۶ رسیده و تعداد دانش‌آموزان دانشگاهی زن از ۶ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۴۴ درصد در زمان حاضر افزایش یافته است.^۲

۱. مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی امام خمینی و احیای تفکر دینی، ج ۲، ص ۲۹۵.

۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۹۷/۵/۱۱.

هـ) دانشجویان دختر

به گفته معاون مؤسسه پژوهشی و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تعداد کل دانشجویان زن در سال تحصیلی ۵۷-۵۸، ۵۴ هزار و ۲۴۸ نفر بوده که نسبت آنان به کل دانشجویان ۳۰/۹ درصد بوده است؛ اما این رقم در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار و ۳۷۵ نفر افزایش یافته که به عبارتی ۴۵/۸ درصد دانشجویان را تشکیل می‌دهند.^۱

در حال حاضر، این رقم تغییراتی داشته است؛ به گفته معاون رئیس‌جمهور در امور زنان، ۵۶ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور را زنان تشکیل می‌دهند؛ از این میان، سهم دختران از کل دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی ۵۳ درصد، در رشته‌های علوم انسانی ۵۸ درصد و در گروه‌های علوم پایه به ۶۹ درصد رسیده است.^۲ همچنین در سال‌های اخیر شاهد شکوفا شدن استعداد های دختران خلاق و مبتکر و حضور آن‌ها در المپیادهای جهانی علمی هستیم. رشد و ارتقای حضور زنان ایرانی در ابعاد مختلف علمی و تکنولوژیک همچون ثبت اختراعات، ابتکارات و نوآوری در عرصه‌های نانو، انرژی هسته‌ای، هوا و فضا، علوم پایه و غیره، بخشی از پیشرفت‌های زنان ایرانی در سال‌های پس از انقلاب اسلامی است.

و) اساتید زن

پیش از انقلاب تنها ۶/۱۳ درصد اساتید دانشگاه‌ها زن بودند؛ اما امروز

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، کد خبر: ۸۱۸۵۳۰۲۹ (۵۰۱۱۴۸۹)، ۱۳۹۴/۹/۴

<http://www.irna.ir/fa/News/81853029>

۲. باشگاه خبرنگاران جوان، کد خبر: ۵۸۹۲۱۲۴، ۲۰ آذر ۱۳۹۵

<https://www.yjc.ir/fa/news/5892124>

زنان ۲۰ درصد اساتید دانشگاه‌ها را شامل می‌شوند. امروز هفت هزار نفر از استادان دانشگاه‌ها و دو هزار و ۷۰۰ نفر از استادان حوزه علمیه، زنان هستند. در جمع اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور نزدیک به ۳۰ درصد و در بین همکاران دانشگاهی نیز بیش از ۴۰ درصد از بانوان، مشغول به فعالیت هستند و در زمینه‌های مدیریتی و اجرایی نیز شاهد روند روبه‌رشد تعداد زنان هستیم.^۱

ز) حافظان قرآن

بر اساس گزارش رئیس مرکز امور قرآنی سازمان اوقاف و امور خیریه کشور، «بیش از ۷۰ درصد از بانوان در مجامع قرآنی حضور دارند و بیش‌تر حافظ قرآنی و شرکت‌کنندگان در مسابقات قرآنی بانوان هستند».^۲ در حالی که قبل از انقلاب، برگزاری فستیوال‌ها و مسابقه‌هایی به منظور انتخاب برترین زنان و دختران از نظر زیبایی تحت عنوان «دختر شایسته» برگزار می‌شد و نفر برگزیده در رقابت‌های جهانی نیز شرکت می‌کرد. بر اساس اسناد به‌دست‌آمده، سوءاستفاده‌های زیادی از این دختران هم از سوی درباریان و هم در خارج از کشور صورت می‌گرفت.^۳

۶- زن در عرصه فرهنگ و هنر

متأسفانه قبل از انقلاب صحنه‌های اخلاقی، جای خود را به صحنه‌های جنسی داده بودند؛ به نحوی که بسیاری از بازیگران به «ستاره‌های

۱. خیرگزاری جمهوری اسلامی، کد خبر، ۸۲۹۸۹۱۳، ۱۳۹۷/۵/۱۱

۲. پایگاه خبری تابناک، کد خبر ۷۲۲۳۵۵، تاریخ: ۱۳۹۶/۵/۲۶

<https://www.tabnak.ir/fa/news/722355>

۳. باشگاه خبرنگاران جوان، کد خبر، ۵۱۱۸۹۳۲، ۱۳۹۶/۱۱/۱۲

<https://www.yjc.ir/fa/news/5118932>

جنسی» معروف بودند. نشان دادن بدن کاملاً عریان دختران و رفتارهای جنسی مردان با آن‌ها به رایج‌ترین صحنه‌های فیلم تبدیل شده بود که بسیاری از کارگردان‌ها برای فروش بیش‌تر با یکدیگر در تولید این صحنه‌های غیراخلاقی رقابت می‌کردند. تیتز روزنامه‌های سینمایی آن دوران این ناهنجاری را نشان می‌دهد: «برهنگی سینمای ایران با آمریکا و اروپا رقابت می‌کند»، «با ستارگان جنسی ایران آشنا شوید! این‌ها خود را بمب‌های روابط جنسی می‌دانند»، «پنج دقیقه بوسه در فیلم... دل هر عارف و عامی را خواهد برد».^۱

اما بعد از انقلاب زنان در عرصه فرهنگ و هنر و به خصوص سینما و تلویزیون، از گرداب ابتدال و فساد خارج شده و نقش‌های ماندگار و به یادماندنی از خود بر جای گذاشته‌اند. البته امروزه سینماهای ما آسیب دارند، اما این آفات با آفات قبل از انقلاب قابل قیاس نیست.

۷- گرایش جهانی زنان به اسلام

آنچه آمارها نشان می‌دهد، آن است که گرایش به اسلام در جهان رو به افزایش است و تعداد زنانی که به اسلام می‌گروند، تقریباً دو برابر مردان است.^۲ مؤسسه تحقیقاتی فیث‌ماترز اعلام کرد که تعداد کسانی که در انگلیس در ۱۰ سال گذشته به اسلام گرایش پیدا کرده‌اند، ۱۰۰ هزار نفر است که بیش‌تر آنان را زنان تشکیل می‌دهند. در این میان، تعداد دختران جوان ۲۰ تا ۳۰ ساله و دارای تحصیلات دانشگاهی که به اسلام گرویده‌اند، چشمگیرتر است.^۳ هاجر حسینی (از امریکا) می‌گوید: «علاقه

1. <http://www.dana.ir/news/228093>

2. <http://yon.ir/bylpT,۴۱۵۶۵>

3. <https://www.khabaronline.ir/detail/165224/3>

من به امام خمینی، در مسلمان شدنم نقش بسزایی داشت.^۱ گلندا اوربین (از آمریکا) نیز می‌گوید: «من همه موفقیت‌م را مدیون امام هستم. در آمریکا درس می‌خواندم، اما مرکز اخبار دنیا در پاریس بود. همین بیش‌تر من را مجذوب ایشان می‌کرد... در نتیجه مسلمان شدم». ^۲ مرضیه هاشمی (از آمریکا) نیز گفته است: «در سال ۱۹۷۹ با شنیدن اخبار درباره انقلاب اسلامی ایران تحت تأثیر شخصیت امام خمینی علیه السلام قرار گرفتم و اسلام را برگزیدم. قاطعانه بگویم که خداوند، انقلاب اسلامی و رهبری آن را محور اصلی جذب من به اسلام قرار داد». ^۳

۸- گرایش جهانی زنان به حجاب

قبل از انقلاب شاهد دو جریان شیرین و تلخ هستیم. شیرین بدان جهت که برخی مردان و زنان ما سخت از حجاب دفاع و بدان پایبند بودند. شیخ محمدتقی بهلول می‌گوید: «در شهر تهران (بعد از کشف حجاب) زنانی دیده شدند که مدت پنج سال از خانه بیرون نیامدند، برای این‌که بی‌حجاب دیده نشوند و حتی به حمام هم نرفتند، با این‌که حمام منزلی [خانگی] هم نداشتند؛ در زمستان‌های سخت با آب سرد غسل کردند یا با دیگ آب گرم کردند و از منزل خود بیرون نرفتند». ^۴

اما جریان تلخ آن است که پهلوی اول بزرگ‌ترین جنایت (کشف

۱. فائزه فلاطونی، «امپریالیسم فرهنگی با سلاحی به نام فضای مجازی» فصلنامه

فرهنگ پویا، ص ۸۰.

۲. همان.

۳. همان.

۴. مجموعه مقالات کنگره بین‌المللی امام خمینی و احیای تفکر دینی، ج ۱، ص ۱۶۳.

حجاب) را به وجود آورد و پهلوی دوم نیز سیاست حجاب‌زدایی پدرش را ادامه داد. در گزارشی می‌خوانیم:

«در اتوبوس زنان باحجاب را راه نمی‌دادند و در معابر پاسبانان از اهانت و کتک زدن به زن‌هایی که چادر داشتند، فروگذار نمی‌کردند. حتی برخی مأمورین به خصوص در شهرها و دهات زن‌هایی را که پارچه سر انداخته بودند، آن را از سرشان کشیده و پاره پاره می‌کردند؛ و اگر زن فرار می‌کرد او را تا خانه‌اش تعقیب می‌کردند؛ و اتاق زن‌ها و صندوق لباس آن‌ها را تفتیش کرده، اگر چادر را می‌دیدند، پاره می‌کردند.^۱ امام فرمود: «اما من تلخی این کشف حجابی که این‌ها کردند و اسمشان را بعداً «آزاد زنان و آزاد مردان» پسر رضاخان گذاشت، من تلخی‌اش باز در ذائقه‌ام هست...»^۲

گفتنی است که امروزه متأسفانه حجاب در جامعه ما کم‌رنگ شده است و حال این‌که تحقیقات نشان می‌دهد مهم‌ترین عوامل گرایش بیش‌تر زنان به اسلام، جذابیت حجاب و آرامشی است که محجبه بودن به آن‌ها می‌دهد...^۳ در عین حال آمارها نشان می‌دهد که غرب از روی آوردن دختران و زنان جوان به حجاب در هراس است. همین مسأله موجب شده تا بیش‌تر بر روی برنامه‌های اسلام‌هراسی کار کند. روزنامه‌سانسستیال می‌گوید: «تعداد دختران بین ۱۸ تا ۳۰ سال که در ایالت فلوریدا با حجاب و روسری مشاهده می‌شوند، نسبت به یک دهه گذشته افزایش چشمگیری داشته است».^۴ آمار پایگاه «آی‌جی» بیانگر آن است که نسل

1. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/10/16/963514>

۲. صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۱۹۱.

۳. سایت رهیافته، چهارشنبه ۶ اسفند ۱۳۹۳، کد خبر ۱۳۹۶۹.

4. <http://yon.ir/nKsMP>

جدید دختران جوان نیویورک، بر خلاف نسل‌های قبلی علاقه چندانی به پوشیدن لباس‌های بدن‌نما ندارند و مردم به پوشیدگی، بیش‌تر روی آورده‌اند. علت اصلی این امر، بی‌بندوباری است که در چند سال اخیر رایج شده بود و اکنون در عکس‌العمل به آن، گرایش به پوشیدگی بیش‌تر در میان دختران جوان و نوجوان اوج می‌گیرد.^۱ احمد هوبر^۲ می‌گوید: «زنان ترک در سوئیس و آلمان و اروپا به حجاب روی آورده‌اند؛ زیرا آنان متوجه شده‌اند که حجاب یک سلاح پرقدرت و شگفت‌آور است که خدا به زنان داده است...؛ اکنون زنان سوئیسی تقاضا دارند که برای آنان لباس با پوشش و حیای بیش‌تری تهیه گردد».^۳ ملومی ایوبت فرانکلین (از آمریکا) می‌گوید: «من ابتدا مسیحی بودم و حجاب داشتن امروز من به طور کامل به انقلاب اسلامی ایران برمی‌گردد».^۴

س. م. نام نیز می‌گوید: «من به خاطر شیفتگی به زیبایی‌های حجاب، از دین مسیحی به دین اسلام مشرف شده و حجاب کامل را برگزیدم».^۵

ف. م. بانوی تازه‌مسلمان می‌گوید: «باحجاب شدم، چون حجاب، نور است! چون حجاب لازمه دین اسلام است. کسانی که می‌شناسم حجاب دارند، بسیار خوشحالند؛ چراکه این برای آن‌ها یک افتخار است که خودشان را از نگاه دیگران پوشیده نگه می‌دارند».^۶

۱. پایگاه مشرق نیوز، کد خبر ۵۹۰۰۸، تاریخ ۱۳۹۰/۵/۶.

۲. روزنامه‌نگار مسلمان سوئیسی.

۳. مجله حضور، ش ۱، ص ۳۲۴۳.

۴. فائزه فلاطونی، فصلنامه فرهنگ پویا، ش ۳۰، ص ۸۰.

۵. <https://article.tebyan.net/415453> ۱۳۹۶/۱۲/۱۹

۶. <http://rahyafteha.ir/13969/>، پایگاه رهیافته ۱۳۹۳/۱۲/۶

نتیجه‌گیری

انقلاب اسلامی با احیای شخصیت زن، کرامت و ارزش واقعی را برای زنان به ارمغان آورد. در پرتو انقلاب اسلامی، توانمندی‌های زنان در عرصه‌های گوناگون به فعلیت رسید و بانوان ایرانی به برکت انقلاب اسلامی قله‌های افتخار را در ابعاد مختلف زندگی فتح کردند. زن مسلمان که به برکت انقلاب اسلامی شخصیت حقیقی خویش را بازیافته، به الگویی برای زنان جهان تبدیل شد.